

Bron: Gemeente Archief Oosterhout

GROTE BRAND in DORST

In onderstaand verslag, afkomstig uit het archief van de Gemeente Oosterhout, archiefnummer 3154, inv. 18, geeft brandmeester Jan van Gool uitgebreid weer wat er op 12 oktober 1944 en de volgende dagen gebeurde.

Jan van Gool Jr. was commandant van de vrijwillige brandweer in Dorst. Zijn vader Jan van Gool dreef een zeer druk bezocht hotel-café-restaurant met de naam "Rustoord" dat tegenover de Marcoenkerk stond en dat daar nu nog steeds in redelijk desolate toestand te zien is.

TOELICHTING

Misschien is het goed om te beginnen met een korte beschrijving van de toestand in oktober 1944.

De plaatsen Baarle-Nassau en Alphen waren begin oktober bevrijd maar daarna verstomde het oorlogsgeweld in het zuiden. Er gebeurde niets mee en dat zou tot 27 oktober ook zo blijven.

Achteraf bleek dat de bevrijders niet meer verder oprukten omdat ze gebrek hadden aan brandstof en munitie.

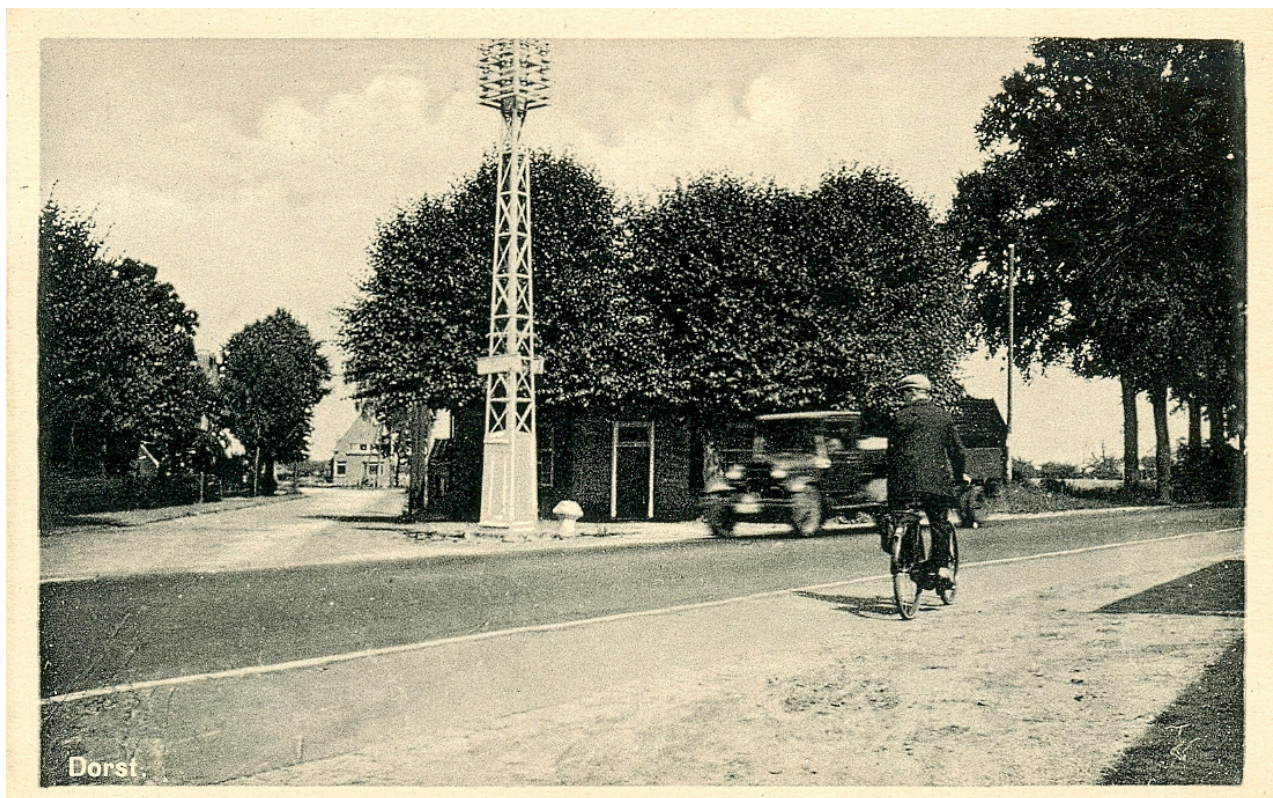
Maar de Geallieerde luchtmacht had blijkbaar wél benzine. Dag in dag uit patrouilleerden bij goed zicht hun jachtvliegers boven wegen, spoorwegen en kanalen. Ze schoten alles van de weg wat reed ook burgertransporten.

Op de dag van de brand reden vanaf Breda op de Rijksweg twee Duitse vrachtwagens geladen met munitie in de richting Tilburg. Omdat de grote bomen langs de Rijksweg nog in het blad stonden waanden de Duitsers zich veilig maar eenmaal in de kern van Dorst aangekomen kregen de Geallieerde jagers het Duitse transport in het vizier. De Duitsers zochten beschutting tussen de gebouwen maar het was te laat. Met een wijde boog doken de jagers schietend op hun doel af.

PLAATS

De situatie van de rampplaats is zo veel veranderd dat er niets van terug te vinden is.

De voorgevel van boerderij van Cees van Alphen stond op de plaats waar nu de bushalte aan de noordkant van de Rijksweg staat. Het pand mocht niet meer op dezelfde plaats herbouwd worden omdat toen al vast stond dat de Rijksweg verbreed moest worden. U kijkt links de Spoorstraat in.

De oude spelling is gehandhaafd

Gemeente Oosterhout
Brandweer, afd. Dorst

Omschrijvend – Rapport

Rapport; houdend relaas van brandblussching op Donderdag
12 October 1944.

Ondergeteekende: C. J. van Gool, Brandmeester der Vrijwillige
Brandweer van Oosterhout, afd. Dorst, heeft de eer U Ed. beleeft
het volgende te rapporteren:

In den voormiddag van Donderdag 12 October 1944 ten omstreeks
11 uur, ligt Dorst onder een geweldige beschieting van uit den lucht.
Het is een geknetter en geklap van belang, een ieder loopt om het
hardst om het veege lijf te redden tegen de uit alle richtingen
komende granaten en kogels.

Na eenige minuten is de grootste spanning voorbij, voorzichtig
worden de schuil-plaatsen verlaten en ieder is nieuwsgierig wat er
gebeurd is en waar.

De situatie schijnt te zijn als volgt:

De Rijksweg Breda-Tilburg krijgt op een gegeven moment een splitsing in de Spoorstraat, op deze splitsing bevond zich de woning van den landbouwer C. van Alphen met daaraan gebouwd zijn stal en los daarvan een schuur met karkooi. Tusschen stal en schuur stond een wagen met munitie, iets verderop den Rijksweg bevond zich ook een dergelijke wagen.

Deze beide wagens waren zoodanig geraakt dat ze in volle laaie stonden, met het gevolg dat de hierop aanwezige munitie en granaten spoedig tot ontploffing kwamen. De eene explosie volgde op de andere, het was voor geen mensch om op straat te komen het regende alle kanten uit scherven en splinters, in een minimum van tijd stond dan ook van Alphen in lichter laaie. Volgens het zeggen van de bestuurders zouden nog heel wat explosies volgen.

Wat te doen? De geheele omgeving leed gevaar er moest dus koste wat koste gehandeld worden. De geheele bemanning van de afd. was present en ik durf wel zeggen onder levensgevaar werd uitgerukt en onder de nog volgende explosies door werden er slangen uitgelegd en al spoedig konden we met eenige stralen de belendende panden sparen van een wisse vernietiging.

Aan het redden van het huis van Van Alphen viel niet te denken, zaak was het den strijd dien we waren aangebonden om de belendende panden te behouden. De tusschen deze panden en de schuur in liggende musterscheft van de Firma Carton was wel het gemeenste obstakel, het werd echter duchtig bestreden uit elkander getrokken en gebluscht. Onderwijl werden nog drie varkens uit de brandende boerderij gehaald. Een ervan moest worden afgemaakt.

Nadat het grootste gevaar voor de belendende panden geweken was, werden de vrijgekomen slangen gebruikt voor het blussingswerk aan het huis en den stal als mede aan een schuur aan den overkant van den Rijksweg, waar het vuur in den kiem gesmoord kon worden.

Het vuur ontstaan in huis, stal en schuur was ontzettend groot en door den Zuidelijken wind nog zeer gevaarlijk, er werd daarom nog zooveel mogelijk water gegeven.

Nadat het vuur geminderd was (ongeveer 13.30 uur) heb ik de eene helft van de afd. laten gaan eten, en hen verzocht zoo spoedig mogelijk weer terug te komen. Terwijl we nu met de halve ploeg stonden wilde ik de manschappen het smeulende stroo en hooi uit elkander laten trekken en blusschen.

Op dat moment kwamen we echter onder een geweldige beschieting weer vanuit de lucht te zitten, nadat hoofdkraan en neven-kranen waren dicht gezet zocht ieder weer zoo snel mogelijk een goed heenkomen hetgeen maar goed was ook, wat naderhand wel is

gebleken, want er zouden beslist slachtoffers zijn gebleven.

Zoo gauw het weer rustig was, dat duurde echter nogal even, werden weer maatregelen genomen den strijd tegen het nog smeulende vuur voort te zetten. We werden echter weer gestoord n.l. door het opruimen en onschadelijk maken door het doen ontspringen van de nog overal verspreid liggende granaten. Dit duurde ongeveer tot 17.30 uur. Geen mensch kon of mocht in de omgeving van de plaats des onheils zijn.

Onze afdeeling bleef echter bij elkaar, en onder dekking werden de vrijgekomen materialen opgeruimd. Om 17.30 uur konden we weer water geven en hebben dat gedaan tot ruim 19.00 uur.

De afdeeling heb ik toen laten inrukken, nadat ik hen had mede gedeeld, Vrijdagmorgen weer om 9.00 uur present te zijn tenzij er geen ander bericht kwam.

De burens had ik gewaarschuwd dat in verband met de bezetting, de rondlopende wachten en de door trekkende troepen ik het niet aandurfde wachten uit te zetten gedurende de nacht, doch indien zij iets zouden bemerken het mij direct moesten laten weten.

Om 20.30 uur werd ik gealarmeerd, we zijn onmiddellijk aan het werk geslagen, alles in orde gemaakt met de Militaire Autoriteiten die hier gelegen waren, en heb verder de hele nacht door wacht laten houden en laten spuiten indien het nodig was.

Dien zelfden Vrijdagmorgen zijn we weer om 9 uur aan het werk getrokken tot 12.30 uur.

Zaterdagmorgen van 5 tot 7.30 uur is voor het laatst water gegeven. Zaterdagmorgen van 9 uur tot 12.30 ben ik verder met een brandweerman bezig geweest met het uithangen van de slangen aan den Kerktoren ter droging hiervan.

Aldus naar waarheid opgemaakt te Dorst

Den 14en October 1944.
C.J van Gool

Uit bovenstaande verslag blijkt duidelijk dat de Dorstse brandweermannen een zeer gevaarlijk karwei klaarden. Als zij niet zo moedig waren opgetreden was de ramp niet te overzien geweest en het is een wonder dat er geen doden of gewonden vielen.

Waardering voor hun optreden blijkt ook uit een brief van hun commandant uit Oosterhout:

Den Weled. Heer C. van Gool
Brandmeester.

Rijksweg

BRANDWEER.

DORST.

18 October 1944

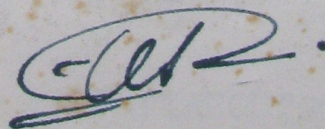
Heuvel 8 Tel. 32 Toestel 03

brandbluss-
ching.

Voor de kranige blussching
van de brand te Dorst maak ik U mijn com-
pliment alsmede voor het zeer uitvoerige
verslag. Gaarne maak ik van deze gelegen-
heid gebruik de ass. brandmeesters en de
manschappen dank te zeggen voor de uitste-
kend verrichtte werkzaamheden.

De geldelijke vergoedingen zullen
volgen.

De Commandant:

CACHOT

De vrijwillige brandweer van Dorst beschikte over een losse motorspuit die gestald werd in de rechtse helft van het cachot aan het Kapelerf. Omdat de Duitsers alle motorvoertuigen in beslag hadden genomen werd het paard van Hein Beekers gebruikt om de motorspuit te vervoeren.

De deur aan de linkerkant gaf toegang tot het eigenlijke cachot waar twee cellen in waren. Lastige figuren werden daar door de plaatselijke veldwachter opgesloten. Ze kregen eten van de vrouw van de veldwachter.

Als er met het Meikes Dorst meer dan twee gegadigde dronkelappen waren werd degene die het minst dronken was door de veldwachter weer los gelaten.

COWBOYS

Opmerkelijk is ook dat de Geallieerde jagers nog een keer terug kwamen om de blussende brandweermensen te beschieten. Dat is tegen alle regels in maar dat is nu eenmaal de oorlog!! Vooral de Amerikaanse piloten waren berucht om hun Cowboy gedrag!

DAKLOOS

Cees van Alphen en zijn gezin waren dakloos. Ze werden opgevangen door familie en na de bevrijding konden zij een leegstand pand naast de pastorie betrekken.

Het is duidelijk dat de schade in de omgeving aanzienlijk was. Alle ruiten waren gesprongen en veel dakpannen waren weg geblazen. Herstel was niet mogelijk want er was geen glas meer te krijgen. Alles werd dicht getimmerd met provisorische materialen zoals plat geslagen olie vaten en reclameborden.

VLAAMSE SCHUUR

Jan van Gool meldde ook dat er een schuur afbrandde. Deze Vlaamse schuur stond aan de zuidkant van de Rijksweg. Het was de timmerwinkel van mijn opa Adriaan van Alphen. Hoewel opa Adriaan al in 1911 overleed was deze brand toch voor mijn grootmoeder een grote tegenslag. De schuur was verhuurd aan verschillende bedrijven zoals Rijkswaterstaat en de PNEM. Verder hingen er aan de westkant van de schuur metershoge geëmailleerde reclameborden, waar destijds goed voor betaald werd, maar die inkomsten vielen dus weg.

HERINNERINGEN

De brand veroorzaakte een reeks zware ontploffingen van granaten. De hele omgeving lag vol met resten van deze explosieven. Eén Duitse 88mm granaat kwam terecht in de voortuin van een huis aan de Spoorstraat maar deze granaat ontplofte niet. Dat noemde men een "blindganger".

De bewoner zette deze granaat als souvenir op een betontegel in zijn voortuin en hij beweerde dat het helse tuig onschadelijk was. Maar

omdat de regelgeving steeds strenger werd moest het “souvenir” in 1995 toch het veld ruimen.

**Scherven in het dakbeschot van
Rijksweg 122. Schade ontstaan
op 12 oktober 1944.**

**Dakpan met kogelgat van de woning Rijksweg 122
Schade ontstaan op 12 oktober 1944**

Tot slot een foto van scherfgaten in het dakbeschot en een kogelgat in een dakpan van het huis van mijn oma die op Rijksweg 120, dus pal tegenover de brand woonde. De scherven hebben natuurlijk eerst de dakpannen vernield en daarna binnen nog de nodige schade aangericht. Haar hele huis was doorzeefd met dergelijke scherfgaten.

Levend monument

Na de brand werden de resten van de boerderij en bijgebouwen tot en met de fundering opgeruimd. Er bleef echter als herinnering één appelboom staan die alles had overleefd. Jarenlang herinnerden ons deze boom aan de ramp op 12 oktober 1944. Totdat de Gemeente Oosterhout besloot zonder enig overleg besloot die oude boom maar om te zagen.

Met dank aan:
Familie van Alphen
Gerrit Klaassen
Stan Bol
Arnold Minjon
Gemeente Archief Oosterhout

Groeten uit Dorst
juni 2010
Jos van Alphen